

Jaká byla v České republice sňatečnost a rozvodovost?

V roce 2011 se u nás uskutečnilo 45 137 svateb. Šlo o nejnižší počet od roku 1918. Rozvedeno bylo 28 113 manželství, což bylo o 2,7 tisíce méně než v roce 2010. Jde o nejvyšší meziroční pokles počtu rozvodů s výjimkou roku 1999.

Roční počet uzavřených sňatků zaznamenal své lokální minimum v roce 2003, kdy bylo poprvé v České republice uzavřeno méně než 50 tis. sňatků. Od roku 2004 počet uzavřených manželství opět stoupal, ale nijak výrazně.

Prudší nárůst nově vzniklých manželství přinesl až rok 2007, kdy do manželství vstoupilo o 4,3 tis. párů více než v předchozím roce. Meziroční nárůst byl tehdy dokonce větší než celkový nárůst z let 2004–2006. Celkem bylo v roce 2007 oddáno 57 157 párů, nejvíce za posledních deset let. V následujících letech ale vstupovalo do manželství stále méně osob a v roce 2011 se v České republice usku-

tečnilo 45 137 svateb. Šlo o nejnižší počet od roku 1918.

Vedou svobodní snoubenci

Nejvíce sňatků (64,3 % v roce 2011) je uzavíráno mezi svobodnými snoubenci. Dlouhodobě druhou nejčetnější skupinu tvoří sňatky, kdy byli oba novomanželé rozvedeni. V roce 2011 představovaly tyto sňatky 14,8 % z celkového počtu uzavřených manželství. Následují svazky rozvedené a svobodné osoby, přičemž o něco častější jsou sňatky dosud neprovdané ženy s rozvedeným mužem než sňatky svobodného muže s rozvedenou

ženou. Ovdovělí vstupovali do dalšího manželství ojediněle v řádech stovek případů za rok. Tyto podíly se v uplynulých 10 letech výrazně neměnily. Z hlediska rodinného stavu tak panuje mezi snoubenci výrazná homogenita, kdy okolo 80 % manželství je uzavíráno mezi osobami stejného rodinného stavu.

Z hlediska vzdělání jsou v České republice uzavírána manželství většinou homogenní. U sňatků, u nichž byl v roce 2011 znám stupeň vzdělání obou partnerů, bylo 55 % párů se stejným vzděláním a dalších 39 %, u kterých se úroveň vzdělání novomanželů lišila pouze o jeden stupeň. Od roku 2005, kdy je na hlášení o uzavření sňatku údaj o vzdělání dobrovolný, se zvyšuje podíl snoubenců, u nichž není vzdělání uvedeno. V roce 2011 tak nebylo možno posoudit homogenitu vzdělání u 8,5 % nově vzniklých manželství.

Pro celkovou úroveň sňatečnosti je významná zejména prvosňatečnost, tj. uzavírání sňatku svobodnými osobami, tedy kdy je to alespoň pro

jednoho z manželů jeho první sňatek. Podle předběžných údajů by při zachování sňatečnosti na úrovni roku 2011 uzavřelo první manželství před dosažením věku 50 let pouze 53 % mužů a 60 % žen. To znamená, že by ve věku 50 let bylo v generaci dnes 16letých 47 % mužů a 40 % žen svobodných, což představuje prozatím historicky nejnižší hladinu sňatečnosti v českých zemích vůbec. Při sňatečnosti na úrovni roku 2001 by ve věku 50 let bylo svobodných 34 % mužů a 28 % žen. Průměrný věk při prvním sňatku se v roce 2011 dále zvýšil, a to u mužů na 32,4 roku, u žen na 29,6 roku. V roce 2001 se ženy poprvé vdávaly v průměru ve 26,9 letech, muži ve 29,3 letech.

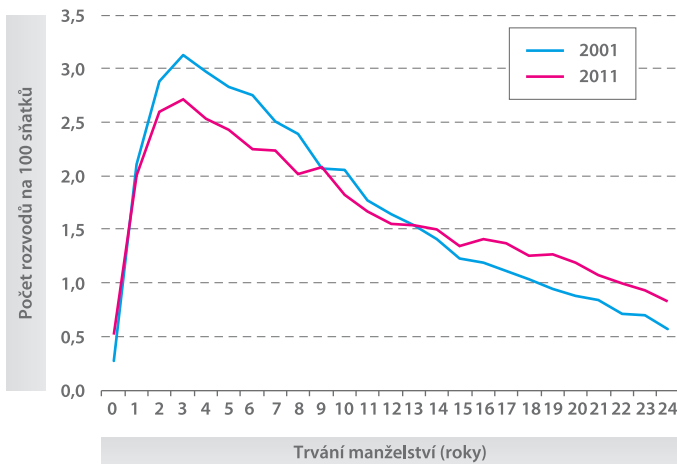
Sňatečnost rozvedených je obecně nejvyšší bezprostředně po rozvodu, s rostoucí dobou se pravděpodobnost uzavření nového sňatku snižuje, a to shodně u mužů i žen. Průměrná doba mezi rozvodem a dalším sňatkem byla v roce 2011 u mužů 7,8 roku a u žen 7,5 roku. V roce 2001 byla doba uplynulá mezi rozvodem a dalším sňatkem u mužů i u žen zhruba o 1,5 roku kratší. Další sňatek po rozvodu dnes uzavírá celkem 37 % rozvedených mužů a žen.

Atraktivní termíny sňatku

Datum sňatku bývá zpravidla dlouho dopředu plánováno. Některé měsíce v roce či dny v týdnu jsou oblíbenější než jiné. Nejvíce sňatků

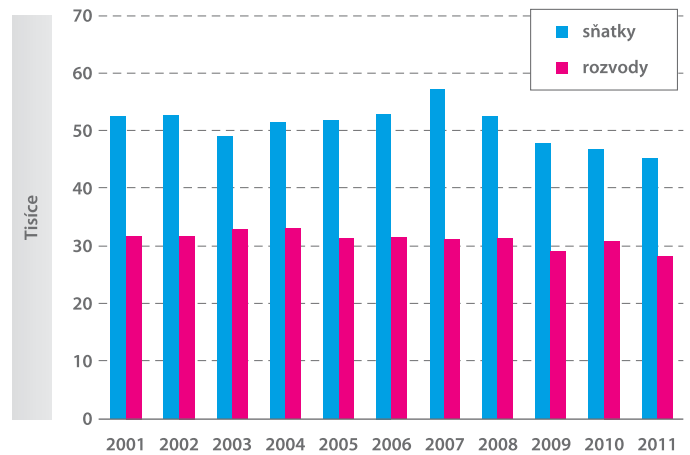

Rozvodovost podle délky trvání manželství

Zdroj: ČSÚ

Počet sňatků a rozvodů v ČR v letech 2001–2011

Zdroj: ČSÚ

bývá tradičně uzavíráno v letních měsících. V posledních pěti letech se uzavírala téměř polovina z ročního počtu sňatků během června, července a srpna. Pokud se k letním měsícům přidá i září, pak se podíl zvýší téměř na dvě třetiny. V roce 2011 se nejvíce svateb konalo v červnu (8 069 sňatků), následoval červenec (7 334 sňatků) a září (6 831 sňatků). V srpnu bylo v roce 2011 uzavřeno 6 612 manželství. Nejméně oblíbeným ročním obdobím pro vstup do manželství je v současné době zima. Na měsíce prosinec, leden a únor připadá pouze zhruba 7 % z celkového ročního počtu sňatků. Přitom až do přelomu tisíciletí byl nejméně častým měsícem pro vstup do manželství květen, během prvního desetiletí 21. století však jeho obliba vzrostla, avšak stále patří mezi méně využívané měsíce pro uzavření manželství.

Z hlediska týdenní sezónnosti bývá jednoznačně nejvíce sňatků uzavíráno v sobotu. Tento den volilo v roce 2011 jako svatební téměř 70 % párů. Oblibu sobot mohou narušit v rámci daného týdne pouze data s výjimečnou konstelací čísel. V loňském roce byl takovým dnem pátek 11. 11. 2011, kdy do manželství vstoupilo 980 párů. V tento den bylo uzavřeno 42 % všech listopadových sňatků.

Absolutně nejvíce manželství během jednoho dne bylo uzavřeno v sobotu 7. 7. 2007, a sice 4 406.

Pokles rozvodovosti

V roce 2011 bylo rozvedeno 28 113 manželství, což bylo o 2,7 tisíce méně než v roce 2010. Jde o nejvyšší meziroční pokles počtu rozvodů s výjimkou roku 1999, kdy se roční počet rozvodů snížil z 32,4 tisíc v roce 1998 na 23,7 tisíce v následujícím roce. K tomuto poklesu tehdy došlo v důsledku novely zákona č. 94/1963 Sb., který byl upraven zákonem č. 91/1998 Sb., jímž se mimo jiné měnily podmínky pro rozvod. V relaci k počtu sňatků, ze kterých pocházela rozvedená manželství, se v roce 2011 snížila úhrnná rozvodovost, která udává, jaký podíl manželství by skončil rozvodem při zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství v daném roce. V roce 2011 dosáhla úhrnná rozvodovost 46,2 %, což představuje pokles z rekordní hodnoty 50 % v roce 2010. Od začátku století se úhrnná rozvodovost pohybovala v rozmezí 45–50 %. Průměrná délka trvání manželství při rozvodu v roce 2011 činila 12,9 let. Ve srovnání s obdobím na počátku nového století tak vzrostla o 1,6 roku. Podíl žádostí o rozvod, jejichž navrhou-

telkami jsou ženy, se pohybuje dlouhodobě okolo dvou třetin.

Téměř 81 % rozváděných mužů a žen se rozvádělo poprvé, tedy mezi rozvedenými muži i ženami bylo shodně 19 % těch, kteří se rozvedli opakovaně. U 72 % rozvodů šlo o první rozvod u obou manželů, u 11 % rozvedených dvojic se jednalo o oboustranně opakovaný rozvod, zbylých 17 % připadá rovnoměrně na kombinace, kdy muž se rozváděl poprvé a pro ženu to byl již další rozvod, nebo se muž rozváděl opakovaně a ze strany ženy to byl první rozvod. Podíl mužů a žen, které se rozvádí opakovaně, se od počátku tisíciletí příliš nezměnil.

Ztráta rodiče

V souvislosti s rostoucím zastoupením rozvodů dlouhotrvajících manželství, v nichž již společně děti dosáhly zletlosti, a také s poklesem plodnosti mladších věkových skupin se v roce 2011 dále zvýšilo zastoupení rozvádějících se manželů, kteří v době rozvodu neměli nezletilé děti. Z úhrnu rozvedených manželství nemělo na začátku tisíciletí v době rozvodu nezletilé děti 35 % rozvedených dvojic, v roce 2011 už byl tento podíl 44%.

Analýza rozvodů podle vzdělání je čím dál více ovlivňována

možností vzdělání neuvádět, resp. poskytovat tento údaj na dobrovolné bázi. V roce 2011 nejvyšší dosažené vzdělání neuvadlo téměř 41 % mužů i žen. Mezi ženami, které vzdělání uvedly, platí, že se zvyšujícím se stupněm vzdělání se snižuje zastoupení opakovaných rozvodů. I mezi muži platí podobná závislost, ale není tak silná jako v případě žen.

Demografická statistika získává také údaje o příčině rozvratu manželství na straně muže/ženy. Tyto údaje jsou však již dlouhá léta obtížně využitelné. Statistika příčin rozvratu manželství potvrzuje stále četnější využití obecných příčin (kategorie „rozdílnost povah, názorů a zájmů“ a „ostatní“) před konkrétně formulovanými příčinami na straně muže či ženy. Uvedené dvě kategorie zahrnovaly v roce 2011 již téměř 89 % případů u mužů i u žen, z toho tři čtvrtiny případů na prvně jmenovanou. V roce 2001 byla rozdílnost povah, názorů a zájmů příčinou rozvodu u téměř 47 % mužů a žen, kategorie „ostatní“ byla jako příčina rozvodu uvedena u 24 % rozvedených mužů a 30 % rozvedených žen.

Eva Kačerová
oddělení demografické statistiky